

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.
Concure, inserțiuni și taxe de abonament se simit administrațiunei tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Cuvântul de instalare

a I. P. S. D. arhiepiscop și mitropolit
Vasile Mangra.

„Să nu socotiți că am venit să stric legea s'au prorocii. Nu am venit să stric, ci să plinesc“
(Mat. V. 17.)

Prea sfințiți părinți episcopi!

În temeiul alegeri săvârșită de congresul național al bisericii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania și în puterea decretului de întărire al M. Sale Împăratului și Regelui nostru Francisc Iosif I. cu darul ce vi s'a dat de sus, m'ați sfințit astăzi, pe mine cel ce nu mă pot lauda decât întru neputințele mele, împreună slugitor și cărmuitor bisericii lui Hristos, predându-mi toiagul autorității arhieresti asupra turmei cuvântătoare, ca celor ascultători să le fie toiag de razim și întărire, iar pentru cei neascultători și nestatornici să-l întrebuințeze ca toiag de constrângere și de certare. M'ați investit cu chipul supremului Arhieru, având se îndeplinesc întreita lui direcție de *învățător*, de *preot* și cea *împărătească* s'au *ocârmuitoare*.

Împlinirea acestei întreite slujbe se impune prin legea evangheliei în primul rând episcopilor, căci poruncă a dat mântuitorul Hristos apostolilor săi și prin ei urmașilor lor, episcopilor și preoților ca să *învete toate neamurile*. (Mat. 28. 19)

Mijloacele prin care se învață se răspândește și se întărește învățătura, sunt catedra s'au școala și amvonul s'au predica. Preotul e dascăl și predicator. „*Buzele preotului vor păzi știința și legea vor cerca din rostul lui*“, zice Domnul prin gura profetului Malachia (II. 7.) *Că păstori după inima lui sunt, aceia cari pasc cu știința și cu învățătura*“ (Jeremia III. 15.) De aceea legiueste canonul apostolesc 58 ca: Episcopul s'au presbiterul ne purtând grije de cliros s'au de popor, și neînvățându-i pe ei buna cinstire de Dumnezeu, să se afurisească, iar stăruind în nepurtarea de grije și în lenevire să se caterisească.

Preoția s'a instituit cu scop de a cultiva, de a propaga a apăra religiunea. Ea este scutul și păzitoarea învățăturai și a moralei ei împotriva rătăcirilor și a filozofiei mincinoase. Cum va conserva dar preotul acest prețios depozit,

dacă nu-l va cunoaște? Cum va apăra adevărurile religiunii și ale moralei, dacă nu le cunoaște? Cum va cunoaște cel fără de învățatură? Fără putere de a învăța de pe amvon și necapabil de a îndrepta la mărturisire, preotul nu poate nici să împedecă sevârșirea păcatelor prin învățatură nici să le curețe prin pocăință. Neștiința, care se poate imputa unui simplu credincios, este criminală la un preot. Laicul se poate apăra câte-odată pentru rătăcirile sale cu neștiința, aruncând vina asupra păstorului său, care lipsit de învățatură l'a lasat să rătăciască, ori el însuși l-a învățat rău. Dar preotul ce justificare va avea pentru criminala sa neștiință? Ceea-ce poate să justifice pe unul, mărește vina și pedeapsa celui-lalt. Poporul meu se nimicește din lipsa de știință. Pentru că ai lăpădat știința și eu te voi lăpăpa pe tine, ca să nu preoțești mie, zice Domnul prin rostul profetului Osie (Osie IV. 6.)

Unii socotesc că se poate suplini lipsa științei cu pietatea și curăția vieții, dar greșesc. Preotul ori cât de pietos, curat, cumpătat, umil și îndurător va fi, nu va produce tot fructul dorit de nu va avea și știința neapărată stărei sale. Isus Hristos n'a poruncit să se arunce în întunerecul cel mai din afară, unde este plâns și crișnirea dinților, numai servitorul necredincios, ci și cel nefolositor s'au netrebnic. (Mat. 25. 30.) N'a zis să se taie și să se arunce în foc numai pomul neroditor, ci și cel ce nu face poame bune. (Mat. VII. 19)

Pentru aceea sf. apostol Pavel nu încetează a recomanda învățacelui său Timotei a-se aplica din toate puterile sale la cetirea, la meditarea scripturei și la înstruirea credincioșilor. „Ci te fă pildă credincioșilor cu cuvântul, cu petrecerea, cu dragostea, cu duchul, cu credința, cu curăția: Păzește cetirea și învățătura, că aceasta făcând și pre tine te voi mântui, și pre cei ce te vor asculta“. (I-Timotei 4. 12. 16.) Sfinții părinți de asemenea amintesc clerului în scrierile lor dăruința de a-se perfecționa în știință pentru a învăța pe popor și a lucra cu succes la mântuirea sufletelor. „Fără știință zice fericit. Augustin, este imposibil a agonisi virtuțile, care fac viața cea sfântă și care ne dirig cu siguranță peste stânci la scopul cel adevărat, la fericirea eternă“.

Un laic fără știință, poate să fie sfânt, dacă nu are sarcina și răspunderea sufletelor, dar un preot nu să poate mântui pe sine și pe alți decât prin știință. Judecător pus pentru a împăca cu o măsură înțeleaptă cerințele dreptăți cu ale milei, dacă el n'a studiat și n'a aprofundat numeroasele legiuri, pe care trebuie ale aplica, va compromite prin hotărâri arbitrare sacra judecatorie, ce el esercitează; doctor al sufletelor, dacă el nu știe regulile acestei arte sublime, se află fără mijloace de vindecare în fața boalelor spirituale, pe care trebuie să le vindece, ba adeseori mâna s'a imprudentă va irita și invenina ranele de care se va atinge; dascăl în biserica lui Dumnezeu, dacă nu posedă deplin știința religiunii, el lasă în întunec regiunile, ce trebuie să lumineze.

Lipsei de știință și de convenita cultură teologică a preotului se a'ribuie faptul întristător, încât se pare că tocmai asupra noastră s'au împlinit cuvintele profetului Amos: „Iată vin zile, zice Domnul, și voi trimite foamete pe pământ, însă nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de a-se auzi cuvântul lui Dumnezeu. Și vor alerga împrejur, cercând cuvântul Domnului și nu-l vor afla“ (Amos 8. 11. 12.)

Preocuparea noastră de căpetenie va fi așadar, ca să restabilim onoarea amvonului, să dăm poporului preoți, după porunca Domnului, cari îl vor paște cu știință și învățătură, și în scopul acesta, vom căuta să ridicăm nivelul învățământului teologic prin reforma seminariilor și întemeierea unei academii s'au facultăți teologice.

Dar preotul nu e învățător și predicator numai, ci și administrator al infricoșatelor și prea sfintelor taine. „Așa să ne socotească pe noi omul, zice sf. apostol Pavel, ca pe niște slugi ale lui Hristos și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu, împreună lucrători a lui Dumnezeu.“ (I. Cor. III. 9. IV. 1.)

Omul, prin învățătură și prin predică ajunge la cunoașterea adevărurilor religiunii, nu însă la fericirea vecinică, la unirea cu Dumnezeu, scopul final al religiunii. Acestea se va ajunge și dobândi prin comunicarea sfintelor taine.

Isus Hristos ca Arhiereu etern, însuși a așezat serviciul dumnezeștilor taine învățând necontenit, că cel mai esențial scop al venirii sale pe pământ a fost ca să se aducă pe sine jertfă pentru mântuirea lumii. „Eu sunt pâinea cea vie, care s'a pogorât din ceriu; cel ce va mânca din pâinea aceasta viu va fi în veci, și pâinea care eu voi da, trupul meu este, pe care-l dau pentru viața lumii“. (Ioan VI. 51.) Aceasta este jertfa cea fără de sânge ce o săvârșește preotul în sf. liturgie. În privirea acestui înalt și sfânt oficiu al preoției, zice Ioan Gură de aur: „Preoția se esercitează pe pământ, dar face parte din

lucrările cerești acest rang cu drept cuvânt se cuvine preoției, pentru că ea nu este instituită nici de înger, arhangel, s'au de vre-o putere supranaturală ori creată, ci de Duhul sfânt: El a voit ca ființe îmbrăcate în corp să eserciteze acest oficiu cu totul îngeresc. De aceea preotul care este însărcinat cu acest oficiu trebuie să fie așa de curat, ca și cum ar fi în ceriu printre puterile supranaturale.“

„Dar când invoacă sfântul Duch și celebrează infricoșatul sacrificiu, preotul atingând așa de aproape cu mânele sale pe suveranul stăpân al universului, spune-mi în ce rang îl punem? întreabă sf. Ioan Gură de aur. Ce sancitate de sentimente religioase nu avem drept să cerem dela el? Ce caste trebuie să fie aceste mâni, ce curată aceasta limbă, ca instrumente a celor mai strălucitoare taine!

Evident că ori cât de înaltă și întinsă va fi cultura științifică a preotului, fără o bună și temeinică cultură morală, fără a fi înpodobit cu virtuțile evanghelice, nu-i va aduce folos esențial în servirea sa, ba une-ori poate fi mai mult vătămătoare decât folositoare, pentru că în preot nimenea nu voște să vază un om de o natură comună, ci îl voște înger liber de toate slăbiciunile oamenilor, cum se exprimă sf. Chrysostom. Pentru aceea zice sf. Ioan Damaschin: „S'au nu învață, s'au învață prin moravuri, ca nu prin cuvinte să chemi, iară prin moravuri să alungi“.

De fapt s'a constatat cu durere prin rapoartele consistoriilor eparhiale către sinoade și congresul național bisericesc că în multe părți ale mitropoliei noastre, moravurile poporului s'au stricat, credința religioasă a slăbit și dragostea față de biserică și așezămintele ei a răcit. Isvorul acestui rău, căutându-l nu l-am putea găsi numai în popor, ci în multe cazuri în eseplele cele rele, în viața nebisericească a preoților, că asupra acelor se rapoartă asprele muștrări ce le face Dumnezeu prin profetul Isaia: „Pentru voi pururea se hulește numele meu între neamuri.“ (Isaia 52. 5.)

Păcatele unui om de rând să pierd în umbră și nu au urmări decât pentru el, dar scandalul comis de un om pus sus, ca o privesc pentru ceilalți, este un fel de flagel public. Pentru că la cei ce șed în locul înalt a preoției, zice sf. Ioan Gură de aur, ori cât de puțin ar uita unde se găsește, cele mai mici slăbiciuni ale lor se privesc ca mari crime, pentru că în general, mărimea păcatului semăsoară nu după natură lucrării, ci după rangul celui ce păcătuște.

De aci urmează pentru noi datoria imperativă, ca paralel și deodată cu reforma învățământului teologic să reformăm și viața internă a seminariilor noastre, să dăm preoților o *educație*

bisericească, să-i supraveghem de aproape, ca să nu fie nebăgători de seamă de darul ce li-s'a conferit prin punerea mânilor arhieresti, ca zelul pastoral nu numai să nu slăbească, ci tot mai mult să se încălzească, că preotul fiind solitor și mijlocitor întru Dumnezeu și om, el trebuie să aibă totdeauna liberă apropiere și îndrăznire către Dumnezeu, ca fără rușinare să mijlocească în tot timpul nu numai pentru sine, ci și pentru alții. Și spre a-i ținea la înălțimea datoriei vom reînoi și aplica constiințios și de rigoare legile canonice și disciplinare ale bisericii.

Dar pentru esercitarea cu deplin succes a direcției sale de învățator, întru luminarea spirituală a credincioșilor, și de săvârșitor al sfințelor taine spre sfințirea aceloră, preotul are neapărată trebuință de autoritate și de puterea de a stăpâni și a governa sufletele oamenilor; aceasta autoritate și putere el o primește în taina preoției prin transmisiune dela Isus Hristos, care ca *împăratul cerurilor pe pământ s'a pogorât și cu oamenii au petrecut*, întrebuintând autoritatea și puterea sa împărătească pentru mântuirea noastră: „Bucurate fiica Sionului, saltă fiica Ierusalimului, iată împăratul tău vine la tine drept și mântuitor, a căreia împărăție nu va avea sfârșit, cum învață biserica în simbolul credinței.

În conducerea și guvernarea spirituală a credincioșilor, în prudenta purtare și tractare cu oamenii, în știința de a le da povăturile necesare, nu numai în biserică, ci și afară de biserică în deferitele referințe și cazuri ale vieții lor, se cuprinde toată puterea morală a preotului, tot secretul autorității și chemării sale. Pentru aceea, cu dreptate zice sf. Grigorie Teologul, că a direge pe om este arta artelor și știința științelor.

Credincioșii bisericii nu trăiesc singuri și izolați ci în societatea tuturor cetățenilor, cari alcătuiesc statul, oameni, fiind egali, în respectul orginiei și a lui Dumnezeu, ei nu formează, după espresiunea sf. Vasile, decât *un popor și o frățietate* (Epist. 161. 1.) »Dumnezeu ne-a creat frați, zice Lactanțiu ca să ne iubim unii pe alți și să ne bucurăm de egalitatea noastră“ (Lact. Div. Inst. VI. 10.) De aici speciala chemare a preotului de a povătui pe credincioșii săi în toate afacerile și relațiunile cu concetățenii lor, a cultiva și propaga iubirea și bunăînțelegerea cu toți fii patriei.

Biserica ortodoxă orientală, din care face parte și biserica noastră națională ortodoxă română, nu s'a constituit nici odată stat în stat, ci a respectat totdeauna pricipiul evanghelic; *dați cele ce sunt ale Cezarului Cezarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu*, recunoscând dreptul statului în afacerile ce privesc organizația și activitatea sa esterioră, *jus circa sacra*, drep-

tul de supraveghere și de paza (*jus ispiciendi et cavendi*) ca nu cumva prin activitatea esterioră și prin dispozițiuni unilaterale să lucreze în contra statului și a intereselor lui.

Din acest raport de drept dintre stat și biserică, pentru conducătorii spirituali ai poporului naște înalta îndatorire de a cultiva și a propaga iubirea față de patrie și spiritul de ordine și de supunere la legile statului și rânduielilor stăpânirii civile: „Căci nu este stăpânire fără numai dela Dumnezeu, și stăpânirile care sunt, dela Dumnezeu sunt rânduite. De aceea ce-ce se împotrivesc stăpânirii sale, rândueli lui Dumnezeu se împotrivesc“. (Rom. 13. 1, 2.)

Am ținut de datorința mea de a pune în vedere acestea adevăruri evanghelice pentru prestigiul bisericii noastre, ca credincioșii ei și îndeosebi conducătorii spirituali ai poporului, preoții de toate stările, să știe trage din ele concluziunile și învățăturile cuvenite, că biserica ortodoxă a mers totdeauna mână în mână cu statul spriginindu-se reciproc. În consecință asemenea tuturor bunilor fii ai patriei, preotul bisericii naționale ortodoxă române, dator este a conlucra din toate puterile sale la binele comun și la fericirea patriei cu cuvântul și cu fapta, că lucrând pentru binele comun al patriei păstorul totodată conlucra la fericirea familiei și a poporului său, care se cuprinde în fericirea patriei. Preotului mai ales trebuie a cultiva și întări legăturile iubirii reciproce și ale frățietății, cu cetățenii patriei fără osebite de limbă și de confesiune, pentru a înfăptui unirea tuturor când patria e în pericol și are nevoie de apărarea fiilor săi.

Încât pentru mine, îndreptariu și normă vieții îmi vor fi cuvintele prorocului David: „Făclie picioarelor mele legea ta Doamne și luminează cărările mele.“ (Ps. 118. v. 105.) Căutând ca dreptatea, legalitatea și corectitatea să domnească de sus până jos, pe toate terenurile vieții noastre bisericesti, ținând cu tărie ca să fie respectată de toți și întru toate autonomia și constituția bisericii noastre ortodoxe naționale române. Voi stărui prin armonică conlucrare cu Prea Sfinții Episcopi în înțelesul legii bisericii și a sfințelor canoane, pentru îmbunătățirea vieții interne bisericesti, cum și pentru înaintarea culturai și a bunei stări materiale a poporului.

Cu aceasta îmi sfârșesc juruința mea de arhieru al bisericii ortodoxe naționale române, și mulțumind cu recunoștință măritului congres bisericesc, care m'a ales, mulțămesc cu omagială supunere și cu devotament fiesc Maiestatei Sale Împăratului și Regelui nostru Francisc Iosif I., care a binevoit prea grațios a mă întări, mulțămesc înaltului guverm, care a binevoit a mă

mă recomanda și Prea Sfințiilor Voastre, cari prin chemarea sft Duch ați binevoit a osteni pentru mine, Mulțămesc indeosebi P. S. Sale Dlui Episcop al Aradului care a ostenit și pentru îndeplinirea scaunului mitropolitan și instalarea mea în acest scaun.

Trăiască M. Sa Impăratul și Regele nostru Francisc Iosif I!

Trăiască Alteța Sa moștenitorul de tron Arhiducele Carol Francisc Iosif și toată casa domnitoare!

Trăiască iubita noastră patrie ungară!

Darul Domnului nostru Isus Hhrstos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărțășirea sfântului Duch să fie cu voi cu toți. Amin.

CRONICA.

Raportul cu privire la sfințirea și instalarea I. P. S. D. mitropolit și arhiepiscop urmează în *N-utul viitor*.

Mulțumită publică. Mulțumesc tuturor amicilor și cunoscuților, cari cu ocaziunea treceri la cele eterne a prea iubitei mele soție și ne uitatei mame Mărioara Toader născută Crainic preteasă în Nadab — au luat parte la nemărginita noastră durere, exprimându-și condolențele în persoană s'au în scris, precum și acelor frați colegi și învățători, cari au binevoit a participa la înmormântare le exprim sâncerile noastre mulțumiri.

Nadab la 12/25 Octomvre 1916.

Laurențiu Toader
preot

Necrolog. Cu inima sfâșiată de durere anunțăm tuturor rudeniilor și cunoscuților moartea iubitei noastre soție mamă fică, soră noră tușe și cumnată **Maria Toader n. Crainic** preteasă întâmplată la 1/14 Oct. 1916 la oarele 6 și $\frac{1}{2}$ dimineața după un morb scurt, dar plin de suferință în etate de 49 ani, și la 23-lea a fericitei căsătorii. Rămășițele pămătești al scumpei noastre defuncte se vor așeza spre vecinică odihnă Luni în 3/16 Oct. la oarele 10 i. n. în cimitirul ort. rom din Nadab. Nadab la 1/14 Oct. 1916 Laurențiu Toader preot ca soț. Volumia, Mărioara, Veturia, și Cornelia, ca fiu și fice. George Crainic preot ca tată, Traian, Ioan Crainic și văd. Lucreția Nonu ca frați și soră. văd. Nisca Toader ca soacră Atanasin, Toader și Catița n. Ciuhandru Rozalia Crainic n. Todinca ca cumnat și cumnate Sidonia, Mircea Vespazian Ananiu Lucreția Horea George Maria, Auroar Georgița și Lucreția ca nepoți și nepoate.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului de paroh, la parohia de clasa III-a **Husasău** protopresbiteratul Peștesului, pe baza ord. V. Consistor eparhial Orădan, Nr. 2333 B. 19V6, prin aceasta se publică concurs, cu termen de alegere pe ziua de **13/26 Noemvrie** 1916.

Emolumente: Casă parohială și depedențele cu intravilan de 1200 at. □ 2. Pământ parohial de 16 iug. catastrale arător și fânațe. 3. Birul preoțesc, dela fiecare Nr. decasă, câte-o măsură de cucuruz, s'au prețul iei curent. Chiriașii, câte-o $\frac{1}{2}$ de măsură.

4. Stolele îndatinte și precizate în protocolul comitetului probial din 3/16 Iulie 1916.

5. Intregirea dotațiunei dela stat.

Parohia este de cl III-a. Dările publice, după pământul parohial, le va plăti preotul.

Doritorii de a ocupa acest post, sunt poftiți a-și înainta cererile de concurs, adresate comitetului parohial din Husasău, Prea Onor. oficiu protopopesc ort. român la Mezötelegd; având dânșii, cu stricta observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii, a se arăta poporului din Husasău în cutare duminică ori Sărbătoare, spre a-și dovedi desteritatea în cântare' tipic și oratorie.

Husasău, 3/16 Iulie 1916. *Comitetul parohial.*

în conțelegere cu: *Alexandru Muntean* protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătoresți-cantorale din **Șebiş** (Bihar, ppiatul Vascăului) se escrie concurs cu termen de alegere **30 zile** dela prima publicare pe lângă următorul beneficiu:

1. În numărar 451 cor. 78 fil. 2. Stolele cantonale uzuete. 3. Ajutor de stat conform ord. de lege XVI: 1913. 4. Cvarțir corespunător cu grădină de legume. 5. Pentru încălzitul salei de învățământ 12 metri lemne transportate în curtea școalei. 6. Pentru coferințele și adunările generale învățătoresți va primi învățătorul suma satorită în regulamentele bisericești școlare. De scriptoristica școalei se va îngriji comuna bisericească.

Reflectanții la aceasta stațiune se vor prezenta în termenul regulamentar în biserica din Șebiş Körössebes spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic, iar recursul cu documentele necesare le vor înainta P. On. oficiu protopopesc al tracului Vascău în Cusuiuș (Köszvényse up. Kisszedres).

Comitetul parohial.

În conțelegere cu:

V. Nicoruția
vicar protopopesc.

—□—

2—3

4563/1916

Aviz.

Prin aceasta se avizează cei interesați, că termenul pentru examenul de cvalificațiune preoțescă a candidaților la preoție din dieceza Aradului, prescris pin Statutul organic și Regulamentul special s'au defipt pe 27 Octomvre (9 Noemvrie) 1916 și zilele următoare la 8 ore anteamiaz în sala de ședințe a Consistorului gr. or. rom. din Arad.

La examen sunt admiși toți absolvenți de teologie cari conform §-lui 8 din Regulamentul special și-au subșternut la timp cererile corespunzător ajustate.

Arad, la 8/21 Octomvre 1916.

Consistorul gr.-or. rom.
din Arad.